

Hèt theater bestaat niet meer en dè werkelijkheid heeft nooit bestaan

State of the Union, dat klinkt indrukwekkend. De jaarlijkse rede van de President van de Verenigde Staten over de toestand van zijn land, fungeert als een parmantige vlag voor de vraag: "Wat vind je van het theater op dit ogenblik - gaat het een beetje, daar in Nederland?" En ik, Hollander die ik ben, zeg natuurlijk niet dat het goed gaat. Ik zeg: Wat vriendelijk dat u ernaar informeert; het is mij opgevallen dat voor de opening van het Nederlandse deel van het Festival uitsluitend een Nederlander is uitgenodigd, maar in Vlaanderen neemt men het bilaterale karakter van het Festival kennelijk serieuzer - maar hoe het gaat, ach, oordeelt u zelf, ik geef u wat feiten van deze afgelopen week.

Sedert maandag heeft Nederland een nieuwe regering en sedert maandag heeft Nederland geen minister meer voor Cultuur. Cultuur is toevertrouwd aan een staatssecretaris, die als eerste taak heeft flink te bezuinigen op het hoger onderwijs, om daarna een 'generieke subsidiënkorting' en 'efficiëntiemaatregelen' door te voeren in de kunstensector, die becijferd worden op een totaal van 45 miljoen gulden; en ik heb dit speciaal voor u omgerekend, dat is ongeveer 900 miljoen Belgische franken. Deze staatssecretaris, overigens dezelfde die het Nederlandse deel van het Festival zal openen, is optimistisch over zijn moge-

lijkheden op het hoger onderwijs te bezuinigen: uit gesprekken met studenten op terrasjes heeft hij afgeleid dat de studieduur wel met een jaar bekort kan worden. Ik hoop van harte dat hij vóór het uitspreken van zijn State of the Union niet toevallig met een paar theatermakers op een terras belandt.

Kunst is dus verbannen uit het politieke discours aan de regeringstafel en we moeten waarschijnlijk concluderen dat het daar de afgelopen jaren nauwelijks een gespreksonderwerp geweest is. Tijdsgewricht en beleid, met hun nadruk op privatisering, commercialisering en selfsufficiency, zien kunst als een decoratief element in de samenleving, niet als een element dat die samenleving mede vormt en de mogelijkheid schenkt tot reflectie.

Ik kom hier nog op terug, maar ga eerst nog even verder met het plaatselijk nieuws: Een Nederlandse theaterdirecteur is deze week door de rechter vrijgesproken van een beschuldiging van ongewenste intimiteiten jegens enkele vrouwelijke medewerkers. De rechter begreep kennelijk zijn verweer, dat luidde: "Ik ben nu eenmaal een joviale man die snel lichamelijk wordt."

Ik lever hierop geen commentaar, maar meld u als laatste gemengd bericht, dat deze week, waarin Nederland voor het eerst een gezelschap ministers en

staatssecretarissen heeft gekregen dat voor een derde deel uit vrouwen bestaat, tevens voor het eerst bij een man een penisverlengende operatie is uitgevoerd, en u mag zelf uitmaken of tussen deze beide zaken een verband te leggen is.

En dat laatste brengt mij bij het onderwerp waar ik het over wilde hebben, toen ik voor deze gelegenheid werd uitgenodigd: ik had graag willen spreken over de verhouding tussen theater en werkelijkheid, maar denkend daarover verloor ik de moed en de helderheid. Hèt theater bestaat niet, of misschien moet ik zeggen: niet meer, en dè werkelijkheid heeft nooit bestaan, alleen heeft het een tijd geduurd, voor dat besef de samenleving zo wezenlijk doordesemde als nu het geval is.

De werkelijkheid is een produkt, onderhevig aan marktmechanismen. Het wordt de consument via uitgekiende marketingtechnieken in hapklare brokken door de strot geduwd. Ieder segment van de samenleving zijn eigen versie, van goedkoop tot zeer duur, geavanceerd vormgegeven, of conservatief, maar altijd gestroomlijnd in de windtunnel voor een minimum aan frictie en maximaal rendement. Klantenbinding geschiedt door verslaving aan kicks en het op afstand houden van als bedreigend ervaren emoties. Virtual reality is the best reality.

Vermoordt O.J. Simpson zijn vrouw? Al wisten wij voordien amper van het bestaan van de man, wij volgen worldwide de directe tv-beelden van de woeste achtervolging die leidt tot zijn arrestatie. Het proces tegen Lorena Bobbitt, de lotgevallen van Michael Jackson, het verdriet van Fabiola, het misbruik van Jolanda - ze zijn alleen aan te zien voor wie zich grondig heeft ontdaan van het besef dat het hier om de realiteit van individuen gaat. Binnenkort zullen wij per satelliet toegang hebben tot zevenhonderdvijftig kanalen - zevenhonderdvijftig verschillende verdovende middelen, met een geheime consensus wáár van moment tot moment het verschuivende centrum van de wereld is: dé crisis, dé ramp, wie de helden zijn en wie de boeven en dat zullen we dan 'global culture' noemen.

Het is een beschaving van middelen zonder inhoudelijke doelen, of misschien zeg ik dat niet goed. Er is wel degelijk een doel: het op afstand houden van ongemakkelijke emoties, van confrontaties